

Do dedikace tragedie *Judith* (1635) — jejíž obsah byl v době třicetileté války obzvláště aktuální — vložil básník své politické kredo:

... *es solte auch unser betrübtes Vaterland von Gott bald erhöret, in seine gehörige Rechte und Freyheit gesetzt, und Leibes- und Gewissens-Zwang unangestattet, und in solchem Standt seyn, wie alle treue Patrioten wünschen und hoffen.*"

Pokud jde o otázku nové německé poesie, která se měla vyrovnat poesii Řeků a Římanů a pro niž se Opitz rozhodl už v Bytomi, nespokojuje se Szyrocki s názorem většiny literárních historiků, že rozhodujícím činitelem Opitzovy reformy byly literární možnosti ciziny. Ty podle Szyrockého mohly Opitzovi jen usnadnit cestu, případně jí určit v jednotlivostech. Hlavní příčinu reformy spatřuje Szyrocki ve změně Opitzova světového názoru. K ní vedla společensky revoluční ideologie arianismu, která byla zaměřena k boji proti diktatuře vládnoucích tříd na poli literárním a která vedla i k dočasným rozbrojům mezi chudým měšťanským básníkem a aristokratickou Fruchtringende Gesellschaft. Nového metrického systému, zavádějího do německé poesie proti antické časomíře a mechanickému počítání slabik pravidelné střídání přízvukných a nepřívukných slabik, začal Opitz užívat počátkem r. 1619 — tedy ještě před odjezdem do Heidelbergu. Už německé básně, připojené k latinskému pojednání *Aristarchus sive de contemptu linguae Teutonicae* (1617), znamenají podle Szyrockého rozhodný obrat v Opitzově básnické tvorbě, třebaž se v nich ještě nekryje přízvuk veršový s přízvukem slovním. Vlastním podnětem k napsání stručné poetiky *Buch von der deutschen Poeterey* (1624), která obsahuje nejen pravidla metriky, ale i pokyny stylistické, byl Opitzův nesouhlas se štrasburským vydáním jeho básní *Teutsche Poemata*, které obstaral Zingref. Proti názorům četných literárních historiků, spatřujících v Opitzově nové poetice a estetice toliko snůšku cizích idejí, převzatých hlavně z Ronsarda a Scaligera, dochází Szyrocki ve svém rozboru k správnému závěru, že myšlenky, obsažené v Opitzově *Buch von der deutschen Poeterey* (zejména kapitoly 5. až 7.), jsou v plném slova smyslu jeho vlastním duševním majetkem. Dosah Opitzovy reformy, která postavila německé básnictví na pevný a spolehlivý základ a vytýčila tak cestu až ke Klopstockovi a Lessingovi, si zvláště dobře uvědomíme, srovnáme-li s ní naše české barokní básnictví, které neproniklo proto, že nemělo takovou zásadní theoretickou oporu.

Třebaž byli jak před Opitzem, tak mezi jeho současníky nadanější básníci, než byl on sám, třebaž se Opitz ve svých pracích opíral do značné míry o cizí vzory (v tom nebyl ostatně sám!), nelze mu upřít význam, který měl pro svou dobu, ani zásluhy, které si získal nejen o rozvoj německé poesie, nýbrž i o rozvoj německého jazyka.

Přes výhrady, které můžeme mít vůči básníku Opitzovi, nebo i vůči některým nepřekýným povahovým rysům člověka Opitze (vyplynuly z osobních i dobových rozporů), můžeme se plně ztotožnit se závěrečným zhodnocením Szyrockého, zejména s tímto jeho dovětkem:

„*Das Schaffen des Dichters ist uns auch darum teuer, weil es vom Geiste des Friedens getragen wird. weil es gegen Krieg und nationale Zerrissenheit protestiert, weil es die Idee einer großen nationalen Kunst predigt, weil es den Gedanken und Bedürfnissen der Nation gerecht wird.*“

Karel Krejčí

Jean Rousselot: Panorama critique des nouveaux poètes français. (Seghers, Paris 1953, 390 p.).

Rousselotova práce, která vyšla v novém vydání r. 1956, je kriticky utříděným pohledem na francouzskou lyrickou tvorbu posledních 15 let. Svým pojetím je tato kniha kombinací anthologie a literárně historického eseje; má proto přednosti i nedostatky tohoto smíšeného útvaru.

Jako nové básníky označuje Rousselot příslušníky pokolení dvacátých let nebo ony lyriky, kteří dospívají vrcholu ve své tvorbě po r. 1938. J. Rousselot, sám lyrik sytého slova i slovesný kritik, dal přednost pořadí historicky vývojovému. Většina tvůrců, které pojat do svého přehledu (celkem asi sto jmen), prošla érou surrealismu, ale po jeho rozpadu hledá svůj vlastní a osobitý tvar básnického projevu. V tomto panoramatickém pohledu na thematické zájmy a vztahy básníků k realitě přítomného času je Rousselotova práce velmi poučná. Rousselot se totiž nespokojil jen zjišťováním skutečného stavu věci, nýbrž hledá podněty a příčiny tohoto bohatého rozrůznění nejnovější francouzské poesie v ekonomické, společenské a umělecké základně dnešního života a v rozličnosti filosofického výkladu lidského bytí i světového názoru. Proto promlouvají v téže generační epoše stoupenci boje proti přežívajícímu společenskému řádu takřka současně s hymnicky bohaté rétoriky a kosmického rozletu. Proto vedle nového klasicismu shledáváme lyriky hluboké sympatie k běžné životní skutečnosti. Stoupenci nového realismu jsou Rousselotovi

zřejmě nejsympatičtější. Jejich poetický přínos přispívá slovem více nebo méně bojově vyhrcozeným k ozdravení lidských vztahů a k hledání oné maximální spravedlnosti společenské, po níž touží lidstvo, přežijí dvojí válečnou katastrofu. S hlubokým porozuměním vykládá Rousselot lyrickou tvorbu dnešních pokrokových básníků Francie, s nimiž, ač nemarxista, má pro své příslušenství k dělnické třídě mnoho společných zájmů. Proto se některé z jeho portrétů rozvíly v plastické kritické medailony, provázené šťastně vybranými ukázkami z lyrické tvorby, které dokládají správnost Rousselotova soudu a řazení.

Vladimír Stupka

L. Aragon: **O literatuře.** Výběr, předmluva a poznámky Dr. M. Aymonina, předklad J. Fleischmanna, Dr. J. Kolaříka, Dr. A. Krušiny a V. Petříkové. 62. sv. knihovničky Varu. Československý spisovatel, Praha 1956, 120 stran.

Výbor pěti Aragonových statí doplňuje českému čtenáři obraz předního francouzského pokrokového spisovatele, jehož prózu i lyriku máme již zčásti tlumočenu, i když ne vždy dosti uspokojivě.

Vedle svého lyrického a epického díla slovesného je L. Aragon též znamenitým esejistou, který se ve svých úvahách zabývá různými kulturními a ideologickými otázkami. Jen zčásti byly tyto Aragonovy podnětné příspěvky sebrány v knižní celek. Většina z nich zůstává otíštěna v pokrokových revuích francouzských, jako v *l'Europe*, *la Nouvelle Critique* a *Les Lettres françaises*. Pohotovost i šíře Aragonovy pozornosti zabývá se zvláště těmi náměty, které třeba rychle osvětlit s pokrokového hlediska. Čtenáři týdeníku *Lettres françaises* měli již často příležitost ocenit jasně vyhraněné stanovisko Aragonovo, nekompromisní a nebojácné, přímé a otevřené.

Tato sympatická vlastnost Aragonovy esejistiky je společným znakem také oněch pěti statí, které můžeme číst v české podobě. Každá z nich je svědectvím Aragonova postoje k určité problematice: jeho poměru k národní a umělecké tradici francouzského lidu; jeho živého vztahu ke kulturnímu dědictví předchozích generací, viděného ovšem očima marxisty, a proto zbaveného pozlátka idealistického výkladu i buržoasního hodnocení; jeho odpovědného postoje k umělecké a básnické tvorbě, tvořící skutečné a trvalé hodnoty v pevně kázní dialektické jednoty obsahu a formy; jeho ideové věrnosti komunistického intelektuála, stojícího hrdě v bojovém řípu proletářského internacionalismu. Ale také postoje umělce, který ví, jakou silou je pro tvůrčího člověka kritika i sebekritika, jak je to patrné zvláště ve statích *Stranícké umění ve Francii* a v *Projevu na II. sjezdu sovětských spisovatelů*. Aragon tu podrobuje kritické prověrce svou vlastní básnickou činnost, která byla až do jeho rozchodu se surrealismem zatížena idealistickými přežitky. Obecně pak Aragon adresuje, a to i svým literárním druhům, jejichž činnost jeví vážné nedostatky ideologické, přesvědčení o nutnosti budovat nové umění na pevné základně pokrokových idejí, umění, vycházející z kulturního dědictví a lidské i politické skutečnosti francouzského lidu. Také Aragonův sjezdový projev připíná se v podstatné části k prvému eseji, aby v opoře o zkušenosti sovětských spisovatelů a ze zřetelím ke specifickým znakům francouzského vývoje společenského podal důkaz o možnosti užítí metody socialistického realismu v literární tvorbě země s kapitalistickým zřízením. Třeba tu ocenit Aragonovu kritickou pouť do kulturní minulosti Francie, onen ve zkratce provedený, ale přesvědčivý pohled, odkrývající zřetelné stopy realistické linie ve francouzské slovesnosti starší i novější doby. Stejně vítáme Aragonův výhled do básnických zítřků v poesii, která čerpá svou sílu z pokrokových zkušeností předchozích generací, v poesii, která hledá a nalézá svou nejlepší tematiku v životě skutečných lidí a v problémech, které je zaměstnávají. Poesii, která jde vpřed svým bojovým odhodláním uskutečňovat konečný cíl všech lidí na světě a která proto definitivně vymýtla sobecký předud pomyslného klidu básnického jednotlivce, izolujícího se od života a mas.

Vedle závěrečného Stendhalova portretu v kostce, jinnž Aragon modeluje v novém a pokrokovém osvětlení podobu i význam tohoto realistického mistra francouzského románu v 19. století, upíná se čtenářská pozornost k zbývajícím dvěma esejům, které, aniž máme v úmyslu zmenšovat význam ostatních statí, jsou v Aymoninově výběru zvláště vítané a cenné. V diptychu *Bloch a Rolland Aragon* detailně a na základě dopisového materiálu konfrontuje postoj R. Rollanda a J. R. Blocha k mravní závaznosti obecně lidské, vystavené ohni zkoušek prvé a druhé světové války. Bloch podobně jako Barbusse prožil útrapy prvního světového požáru přímo na frontě, mezi řadovými vojáky a byl několikrát raněn, aby se znovu vrátil na frontu. A přece Bloch projevil již jako mladý profesor historie v Poitiers před světovou válkou své pokrokové smýšlení a jeho bojovná revue *l'Effort libre* stanula na nejkrajnější levici tehdejší socialistické strany. Měl tedy možnost